

Zula

Esther Terweij

Zula

2026

It Starts With A Story Media
Amstelveen

Hoewel bepaalde ervaringen, plaatsen en omstandigheden hun oorsprong vinden in werkelijkheid, is dit boek een werk van fictie. Personages, dialogen en diverse gebeurtenissen zijn door de auteur verbeeld of aangepast voor het verhaal.

Copyright © Esther Terweij 2026

It Starts With A Story Media

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Cracco Illustration

Omslagbeeld Soughet Hamid, fotograaf onbekend,

foto privé-collectie

Foto auteur © Esther Terweij

NUR 301

ISBN 978 94 653 8595 2

www.itstartswithastory.com

www.bravenewbooks.nl/estherterweij

Dit boek is ter nagedachtenis aan Soughet.

Voor de vrouwelijke strijders – *tegadelti* – van de
Eritrese onafhankelijkheidsstrijd (1961-1991).

Voor de onvoorwaardelijke liefde van mijn ouders.

Voor Zinawit en Agazi.

En, natuurlijk, voor mijn kinderen.

De eerste liefde. Met wie is dat begonnen?
Adam en Eva. Toen de wereld was geschapen.
Vanaf dat moment woont de liefde in mijn hart.

Uit het lied: Mejemeria Fegri - Tsehaytu Beraki

Proloog

De eerste zonnestralen vielen door een smalle opening tussen de gordijnen van mijn ziekenhuiskamer in de Amerikaanse stad Houston. In een kort moment leek de voortdurende ruis van machines, het zachte gepiep en de gedempte voetstappen van het personeel ver weg, alsof het slechts een echo was die nog even nagalmde. Ik lag in bed, mijn lichaam verzwakt door de chemotherapie, maar mijn geest was helder en alert. Ik voelde het ritme van mijn trage ademhaling. Alsof het wist dat er weinig tijd was. Mijn gedachten dwaalden af naar die ochtend in Khartoem, toen ik Entisar voor het laatst tegen mijn borst had gedrukt. Een trilling gleed door mijn vingers, alsof mijn lichaam zich herinnerde wat mijn hart nooit had kunnen vergeten. Haar kleine handjes om mijn vinger, haar zoete geur. Die dag had ik haar losgelaten, net zoals ik nu mijn schuldgevoel probeerde los te laten. Maar sommige gevechten zijn moeilijker te winnen dan andere.

De deur ging rustig open. De verpleegster verscheen met een dienblad in haar handen, een vriendelijke glimlach op haar gezicht. Ze was een vrouw van middelbare leeftijd, met ogen die medeleven uitstraalden, maar waarachter ook de vermoeidheid van lange nachtdiensten schuilging. Ze zette het ontbijt op een tafeltje naast mijn

bed en trok de gordijnen open. Het licht was plots fel, te fel, en ik moest mijn ogen samenknijpen tegen de glinsteringen die door de kamer dansten.

‘Goedemorgen, Zula,’ klonk haar opgewekte stem. ‘Je favoriete yoghurt weer, met verse gemberthee.’

Ik glimlachte zwakjes en pakte de lepel. De yoghurt, fris en romig, voelde koel op mijn tong en gaf me een vleugje energie. De smaak bracht me terug naar eenvoudigere tijden, toen het leven minder beladen was, en ik nog kon genieten zonder dat de schaduw van ziekte over me hing.

De verpleegster zuchtte terwijl ze een stoel dichterbij trok. ‘Mijn dochter heeft zich net aangemeld bij het Amerikaanse leger,’ zei ze. ‘Achtien is ze, en vastbesloten. Maar het leger... voor een jonge vrouw?’ Ze schudde haar hoofd.

Ik slikte de yoghurt door en keek haar aan. Mijn blik rustte zacht op haar bezorgde ogen. ‘Je dochter is moedig,’ zei ik, mijn stem zwak maar vast.

Ze knikte langzaam, maar de rimpels van zorgen bleven op haar voorhoofd geëtst. ‘Ik weet het. Maar toch... het leger is geen plek voor meisjes.’

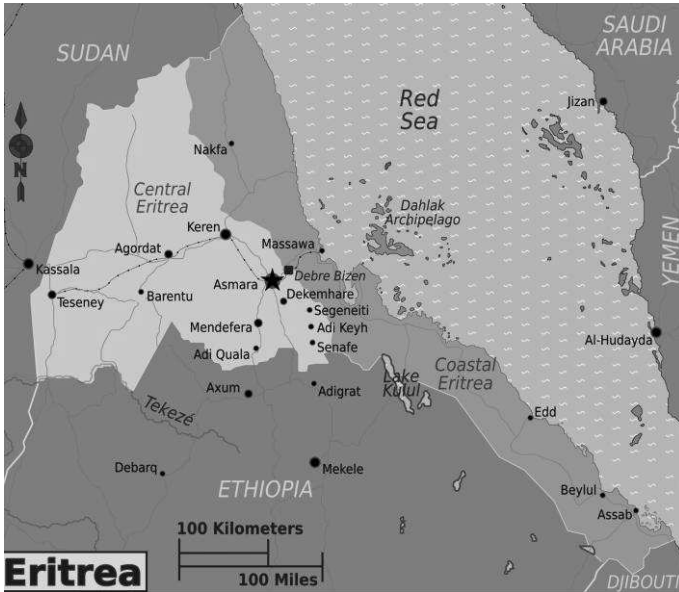
‘Weet je,’ fluisterde ik bijna, ‘ik heb ook in het leger gezeten. In Oost-Afrika. In Eritrea.’

Haar blik verstarde, een zweem van verwarring trok over haar gezicht. ‘Meen je dat?’

Ik zette de yoghurt terug op het tafeltje, mijn hand licht trillend van vermoeidheid. De pittige geur van de

gemberthee drong in mijn neus. Het bracht me in een flits van een seconde terug naar de stoffige vlaktes en de bergen van Eritrea, naar de ochtenden waarin we ons klaarmaakten voor een gevecht dat veel meer inhield dan alleen kogels en bloed. ‘Ja,’ begon ik, mijn ogen half gesloten terwijl de herinneringen als een film voor mijn ogen langstrokken. ‘Het was een andere tijd, een andere wereld. Maar we vochten met alles wat we hadden. Niet alleen voor onszelf, maar voor onze kinderen, onze families, voor vrijheid die zo ver weg leek.’

De verpleegster leunde voorover. Haar blik vastgenageld op mijn gezicht, vol verwachting, alsof ze elk woord wilde vasthouden. Ik haalde diep adem en liet me achterover in het kussen zakken. Toen ik mijn ogen sloot, verdween de kamer en was ik niet meer in Houston.

Kaart van Eritrea – bron: Wikimedia Commons.

1962

1

Mijn lievelingsgeit Huda was al de hele dag onrustig aan het mekkeren toen ik voor het eerst hoorde over de *shifra*, de Eritrese rebellen die in opstand kwamen tegen het Ethiopische regime. Zo jong als ik was, begreep ik aan de opwinding in de stem van mijn vader Yemane dat het een belangrijke ontwikkeling was. Zijn stem klonk steeds harder onder de neemboom op ons erf, waar hij tussen de mannen uit de buurt het laatste nieuws besprak. Ze kwamen elke dag aan het begin van de avond bij elkaar, wanneer de roodkleurende zon langzaam achter de bergen verdween, de geur van koffie zich verspreidde over ons erf en de temperatuur weer aangenaam werd. Ik hield van de avondzon. Het gaf onze stad Keren een mystieke uitstraling, volgens mijn juf. ‘Alsof een sluier van het verleden werd opgetild en er elk moment een stoet handelaren op expeditie vanuit het oude Egypte kon arriveren, op zoek naar zilver, wierook en bavianen,’ zei ze een keer dromerig tegen ons in de klas.

Het was lente, en dat betekende dat de dagen steeds warmer werden. Het betekende ook dat mijn zevende levensjaar bijna begon.

‘Nog even en je mag trouwen, Zula,’ had mijn oudste zus Aster gezegd. Haar luidkeelse lach weerkaatste tegen de lemen muur van onze hut. ‘Trouwen? Ik ga nog liever

elke nacht over de begraafplaats van de Italiaanse soldaten lopen,' zei ik. Vader zou mij nóóit uithuwelijken. En al helemaal niet zo jong. Toch was ik niet gerust na de grap van mijn zus. Wat nou als hij het toch doet? Een meisje bij mij op school was vorig jaar opeens verdwenen. 'Ze gaat trouwen,' vertelde de juf. De vader van het meisje had alles in het geheim geregeld, zonder dat zij het wist. Welke vader doet zoiets?

Mijn vader en de mannen onder de boom bespraken altijd de oogst, het vee, de prijzen van de markt, en er werden herinneringen opgehaald aan vroeger, toen de Italianen ons land hadden bezet. Maar vanavond ging het over het groeiende ondergrondse verzet van de rebellen van het ELF – Eritrean Liberation Front. Zij vochten tegen de Ethiopische regering.

Er werd onder de boom door elkaar heen gepraat in verschillende dialecten, waaronder Bilen, de taal van onze stam. De officiële taal die we moesten spreken was het Amhaars, de taal van de Ethiopische onderdrukker. Maar binnenshuis en onderling spraken we onze eigen taal.

Ik sloop vaak stilletjes naar hen toe en ging dan achter de boom op mijn hurken zitten om mee te luisteren. Een van de mannen, die mijn zussen en ik de bijnaam 'de Kameel' gaven, omdat hij door zijn slechte gebit op een kameel leek, liet een pamflet zien van het ELF. Hij hield het vast, zijn vingers strak eromheen geklemd, als zijn meest kostbare bezit. Hij zei: 'een politiepost op weg naar Keren is overvallen door de Eritrese rebellen. Zij

hebben vijftig wapens meegenomen en zijn verdwenen in de bergen.’ Hij zweeg even om de aandacht van zijn toehoorders vast te houden en om hen de tijd te geven het pamflet van dichtbij te bekijken. Op het pamflet was een tekening te zien van mensen die achter tralies vastzaten aan kettingen. ‘De vastgeketende mensen zijn wij,’ zei hij – ‘het Eritrese volk.’ Ook waren de Ethiopische keizer Haile Selassie I en een aantal regeringsleden getekend. Bij hen stond “de verraders”. Het was een aanklacht en een waarschuwing tegen het regime, vond hij. ‘Wat gaan wij doen? Gaan we toekijken of gaan we onze broeders helpen?’ vroeg de Kameel.

Ik zag een verontrustende blik in de ogen van mijn vader, de rimpels op zijn voorhoofd verraadden dat hij hierover moest nadenken. Zijn witte tuniek en witte broek staken fel af tegen zijn donkerbruine huid en boden overdag bescherming tegen de hete zon.

‘Wij hebben al genoeg meegemaakt met de Italianen en de Engelsen,’ riep Tesfay, een knappe, lange man met een grijze snor en korte baard. ‘Laat onze jongelui zich aansluiten bij de rebellen van het ELF. Wij zijn al te oud!’ De mannen moesten hard lachen en dronken van de koffie die mijn moeder net had ingeschonken.

‘Zula, wat doe je daar achter de boom?’ vroeg mijn moeder Semira. ‘Kom me helpen met het naar bed brengen van je zusjes.’ Mijn moeder verborg haar met henna geverfde haar onder een witte katoenen sjaal, die zij losjes drapeerde rond haar hoofd en schouders.

Ondanks haar zichtbare, zwangere buik was ze tenger gebouwd. Op haar rug droeg ze mijn negen maanden oude babyzusje Awate. Mijn moeder lachte veel. Wij hadden precies dezelfde kleur bruine ogen, die iets lichter van kleur werden in het zonlicht.

‘Mama,’ fluisterde ik met een klein stemmetje tegen mijn moeder, terwijl ik naast haar liep. ‘Papa gaat toch niet vechten, hè?’

Mijn moeder begreep mijn bezorgdheid en streek over mijn haren. ‘Maak je maar geen zorgen, *shukorina*,’ zei ze liefkozend. ‘Papa is veel te oud om te vechten.’ Er verschenen fijne rimpeltjes bij haar ogen toen ze naar me glimlachte.

‘Maar wie gaan dan wel vechten?’ vroeg ik aan haar.

Mijn moeder kon de bezorgdheid in haar ogen niet verbergen, maar haar stem klonk vastberaden en zei: ‘Niemand die we kennen.’

We liepen onze *tukul* in, een ronde lemen hut met een puntdak van stro. Daar sliepen wij met z’n allen: mijn vader en moeder, mijn broer en twee oudere zussen, mijn twee jongere zusjes, de baby en ik. De hut bleef ook in de warmste perioden koel. We hadden ook nog twee andere hutten. Die werden door mijn moeder gebruikt als keuken en voorraadruimte. Mijn broer Yonas was de oudste en enige jongen tussen allemaal meiden. Mijn moeder was dankbaar dat ze als eerste een zoon had gekregen, hoorde ik haar eens zeggen tegen mijn tante. Gelukkig trok mijn vader hem niet voor en behandelde

hij ons allemaal gelijk. Ik was heel erg gesteld op mijn vader.

Mijn moeder maakte de wikkeldoek, waarmee mijn zusje op haar rug was gebonden, los en legde haar voorzichtig op een matras. ‘Ga maar water halen, zodat ik je zusje kan wassen.’ Ze wees naar een zinken emmer. Mijn moeder was altijd druk bezig: met eten voorbereiden, kippen eten geven, koffie maken, het erf vegen en voor ons zorgen. Uit de vruchten van de neemboom perste ze olie voor onze huid en haren, en van katoen spon ze gewaden, die ze verkocht op de markt. De koffie van mijn moeder was de beste koffie van de buurt. De liefdevolle manier waarop zij de groene koffiebbonen roosterde en maalde, en er een mix van specerijen aan toevoegde, maakte dat de mannen graag bij ons op het erf zaten. Mijn vader was om die reden ruim twintig jaar geleden verliefd op haar geworden, grapte hij altijd. Maar ook omdat ze elf jaar jonger was. Mijn vader wilde graag een groot gezin.

Ik liep met de emmer naar de put. In mijn rechterooghoek zag ik dat geit Huda krampachtige bewegingen maakte. Ze ging liggen, en stond weer op. En dat herhaalde zich een paar keer. Haar gemekker klonk als een noodkreet. Ik liet gauw de emmer vollopen met water, en snelde met de zware emmer en het klotsende water naar haar toe. Ze lag uitgeput op het stukje grond dat was afgebakend voor onze dieren. De andere geiten stonden nieuwsgierig om haar heen. Ik zag iets uit haar achterste

steken. ‘Huda,’ jammerde ik. ‘Help!’ Mijn vader en een aantal mannen van het groepje kwamen aangelopen. Mijn vader moest glimlachen toen hij de situatie zag. ‘Ze is aan het bevallen,’ zei hij, en trok plagerig aan een van mijn vlechtjes. Hij had zijn zin nog niet afgemaakt of daar perste ze het eerste geitenlammetje uit, dat was omhuld in een bloederig vliesje. Mijn vader maakte voorzichtig het vliesje kapot en schoof het diertje naar de moedergeit. Ze begon het kleine geitje gretig te likken. Er volgde nog een geitenlammetje. En nog één.

‘Ze is een leger geitjes aan het vormen,’ grapte een van de mannen. ‘De Ethiopiërs mogen wel uitkijken!’

Mijn vader hield goed in de gaten dat de lammetjes werden schoongelikt en hun weg naar de uier van de moeder vonden.

‘Zula, waar blijft het water?’ De stem van mijn moeder klonk geïrriteerd.

‘Mama! Huda is aan het bevallen!’

Mijn moeder kwam met mijn zusje op de arm aanlopen. Toen ze de geit zag liggen, omringd door haar kleintjes, begon ze luid te joelen. ‘God zegene onze geit en dat haar jongen sterke geiten mogen worden,’ sprak mijn moeder en ze sprenkelde wat water uit de emmer over de geit heen.

Het zachte gemekker van de pasgeboren geitjes, het gelach en gepraat van de mannen werkten nog lang door die avond. Als het laatste licht van een ondergaande zon.

Zoals elke doordeweekse ochtend, kwamen mijn beste vriendinnen Hiyab en Maryam mij ophalen om naar school te lopen.

‘Selam, Zula,’ riep Hiyab. Ze liep ons erf op en zwaaide daarbij zo enthousiast dat ze bijna haar schoolboeken uit haar handen liet vallen.

Hiyab was ook bijna zeven jaar, een klein, tenger meisje, met grote amandelvormige ogen en een heel donkere huid. Haar lange, zwarte kroeshaar was in twee vlechten gevlochten. Ik pestte haar altijd dat ze op een Oromo-meisje leek vanwege haar donkere huidskleur. Maar stiekem was ik jaloers op haar huid, die glansde in de zon als de vacht van het paard van onze buurman Ali.

Maryam, al zeven jaar, was een kop groter dan ik en droeg haar pluizige, bruine krullen in een staart. Ze had een grappig spleetje tussen haar tanden en een lichtbruine huid met sproetjes. Maryam had alleen maar broers en soms liepen haar broers ook mee naar school. Vandaag niet, gelukkig.

‘Selam,’ riep ik net zo enthousiast. Ik pakte gauw mijn schoolboeken, een stuk *injera*, een pannenkoekachtig brood gemaakt van teff-meel, en een handjevol dadels voor in de pauze. Ik zwaaide mijn moeder gedag.

We liepen het pad af richting de St. Jozefschool. De warme lentezon stond al hoog aan de hemel en strekte haar armen uit over de bergen. Bergen die onze stad Keren omringden als een groep moederolifanten die een babyolifantje beschermden.

‘Samuel en Dawit zijn gisteravond niet thuisgekomen,’ sprak Maryam, nadat we een tijdje naast elkaar liepen. ‘Mijn vader denkt dat ze de bergen in zijn gegaan, naar de rebellen van het ELF.’ Ze schopte tegen een steen aan en holde hard weg. Hiyab en ik keken elkaar vragend aan en renden haar achterna. Maryam kon van ons drieën het hardst rennen. Ze rende niet meer in de richting van onze school, maar richting de kamelenmarkt. Ze verdween bijna uit het zicht.

‘Stop!’ schreeuwde ik. Mijn stem sloeg over. Ze had mijn schreeuw gehoord en draaide zich om. Toen we dichterbij kwamen, zagen we tranen over haar wangen lopen, die ze gauw met haar hand wegveegde.

Ik pakte diezelfde hand van Maryam en kneep er even in. Zwijgend liepen we verder. We waren al te laat voor school en besloten naar de kamelenmarkt te gaan. De weg konden we blindelings vinden, zo vaak hadden we al over deze stoffige zandweg gelopen.

‘Issac hawei, Issac hawei, deqiska? Deqiska? Dawla qachla, dawla qachla, din don dan, din don dan,’ zong Hiyab met volle overtuiging, alsof ze in het bierhuis optrad. Nog voordat ze klaar was met zingen, hadden Maryam en ik al ingezet en zongen we met z’n drieën het kinderliedje ‘Vader Jacob’ in canon.

De kamelenmarkt was voor ons een overweldigende plek waar je jezelf kon kwijtraken tussen de vele kamelen. Sommige kamelen droegen dikke bundels brandhout op hun rug. Er waren ook schapen, koeien en geiten te

koop. Mensen kwamen elke maandagochtend uit de om-
liggende dorpen naar Keren om te kopen, verkopen en
het laatste nieuws te horen. De handelaren, de mannen
van de Tigre-stam, droegen witte jellabiya's, tulbanden
en bruinleren sandalen. Zij zaten in kleermakerszit op de
grond thee te drinken, in afwachting van een koper. De
Bilen-vrouwen droegen gouden sieraden, felgekleurde
gewaden en hoofddoeken. Zij zaten op een kleedje en
verkochten allerlei soorten fruit en groenten of traditio-
nele aardewerken koffiepotten. Ik had al van kleins af aan
een fascinatie voor kamelen – in tegenstelling tot ezels –
en wilde het liefst een eigen kameel hebben. Mijn vader
had mij uitgelachen toen ik hem vertelde dat ik op een
dag een kameel zou kopen en daar verre reizen mee zou
maken. Elke nacht onder de sterrenhemel slapen. Alleen
mijn kameel en ik. 'Lieverd,' zei hij, 'je hebt het hart van
de Bedzja-nomade.'

Niemand keek raar op dat wij, jonge schoolkinderen,
over de markt struinden. Totdat mijn oom Hassan ons in
het vizier kreeg. 'Waarom zijn jullie niet op school?'
vroeg hij. 'Pas maar op dat ik het niet aan je vader vertel.'
Zijn houten stok zwaaide hij dreigend heen en weer in de
lucht. Dat was voor ons een teken om hard weg te ren-
nen.

'Wat een leuke oom heb jij,' zei Hiyab lachend, terwijl
we op veilige afstand van de kamelenmarkt aan het bij-
komen waren van het rennen. Ze leunde uitgeput tegen
een muur en gaf me een duwtje. Ik haalde mijn schouders

op. De zon stond inmiddels op haar hoogste punt en dat betekende dat het pauze was op de St. Jozefsschool. Zou onze lerares hebben gemerkt dat we er niet waren vanochtend?

‘Zullen we maar naar school gaan?’ vroeg Hiyab.

Maryam en ik knikten.

De kinderen waren buiten op het schoolplein aan het spelen. Zo onopvallend mogelijk probeerden we na de pauze het klaslokaal in te lopen. Toen de les verder ging, zag ik haar fronsend naar ons kijken. Ze schudde haar hoofd, maar gaf ons geen straf.

We voelden dat er een nieuwe wind was gaan waaien. De fluisteringen van onze leraren op school, de toevoer van Ethiopische soldaten in Keren, de protesterende studenten in de hoofdstad Asmara – die zonder pardon in de gevangenis werden gezet – en jonge mannen die in de nacht verdwenen om te vechten in het Eritrese bevrijdingsleger.

Na school liepen Hiyab en ik met Maryam mee naar huis om te kijken of Samuel en Dawit al thuis waren gekomen. Maryam woonde alleen met haar vader en haar vier oudere broers. Haar moeder overleed toen ze vijf jaar was, en haar vader vond het vanzelfsprekend dat zij, zo jong als ze was, de zorgtaken van haar moeder overnam.

Toen we bij haar hut kwamen begon haar hond luid te blaffen en te kwispelen. ‘Sttt... stil maar, Sophia... niet blaffen,’ sprak Maryam de viervoeter toe. Ze gaf de pup

met bruine vacht en een krullend staartje een aai over haar rug. Ze had Sophia – een vuilnisbakkenras – aan de kant van de weg gevonden en vernoemd naar de Italiaanse actrice Sophia Loren.

‘Selam, Idris,’ zei Maryam tegen haar oudste broer. Hij zat buiten voor de hut op de grond en was bezig met het repareren van een transistorradio.

‘Heb je nog iets gehoord van Samuel en Dawit? Zijn ze al thuis?’

Hij haalde zijn schouders op en ging ongestoord verder met zijn reparatie.

‘Maryam! Waarom ben je nog niet aan het koken!’ riep een zware, dreigende stem die uit het niets leek te komen. Maryams vader kwam zwalkend aanlopen, druk zwaaiend met zijn handen. Hij stonk naar bier. Hij gaf haar een klap tegen haar hoofd. Hiyab en ik keken elkaar verschrikt aan. ‘Opschieten, of wil je nog een klap?’ dreigde haar vader.

Maryam dook gauw weg en haastte zich naar binnen om nog meer klappen te vermijden. Haar broer Idris pakte vlug een krukje voor zijn vader, zodat hij niet op de grond hoefde te zitten. Sophia gromde en beet Maryams vader in zijn rechterenkel. Hij schreeuwde het uit en vervloekte de hond.

‘Ik zweer het je, op een dag pak ik die smerige hond beet en verdrink haar in het water.’

Hiyab en ik liepen haastig naar huis. ‘Wat een gemene vader!’ zei ik boos. Geen van ons beiden durfde iets te

zeggen tegen onze ouders. Ik wist dat de klap van haar vader niet de eerste en ook niet de laatste was.

De maand mei was de maand van mijn zevende verjaardag. Welke dag precies, wisten mijn ouders niet meer. Ik keek in deze maand vooral uit naar het jaarlijkse festival van Mariam Dearit. Onze klas had de dag ervoor al de picknick voorbereid met een bonenstoofpot, injera, kikkererwten, linzen en *himbasha*, het Eritrese feestbrood.

‘Wie neemt morgen het eten mee?’ had de juf aan de klas gevraagd. Ik stak mijn vinger als eerste omhoog en mocht het brood meenemen.

We liepen met honderden mensen, waaronder de priesters, in een processie richting een oude, holle baobabboom, waarin meer dan honderd jaar geleden een beeld van de heilige Maagd Maria was neergezet door een aantal Franse nonnen. De bedevaartplek lag buiten de stad. Ik vroeg me af of de twee Italiaanse soldaten, die zich in de Tweede Wereldoorlog in deze boom schuilhielden, en daarmee een bomaanval van de Engelsen overleefden, nog in leven waren. En zouden ze ooit terug zijn gekomen naar de heilige plaats?

Kleine zweetdruppels liepen langs mijn slapen naar beneden. De witte katoenen jurk met blauw-gouden borduursels plakte tegen mijn lichaam. Op mijn rug droeg ik het brood in een wikkeldoek, zoals mijn moeder mijn jongste zusje op haar rug droeg. ‘Wat gaan jullie

vragen aan de heilige Maagd Maria?’ vroeg ik nieuwsgierig aan Hiyab en Maryam. We hielden elkaars handen vast, zodat we elkaar niet konden kwijtraken in de menigte.

‘Ik ga bidden dat Aaron verliefd op mij wordt,’ zei Hiyab. Ik keek opzij naar haar en zag een twinkeling in haar ogen.

Maryam rolde met haar ogen en schudde haar hoofd. ‘Ik ga bidden dat mijn vader opnieuw gaat trouwen en mij met rust laat.’ Toen Maryam dat zei, voelde ik een rilling langs mijn rug gaan.

Op het ritme van de drum en het gezang manoeuvreerden we ons in de drukte naar voren en liepen we drie keer om de indrukwekkende boom. Ik dacht aan de woorden van Maryam en besloot in mijn gebed ook te vragen of de heilige Maagd Maria een vrouw naar haar vader zou kunnen sturen. Twee gebeden kunnen meer dan één.

We maakten ons los uit de menigte en zochten naar de rest van onze klasgenoten. Maryam hield ons tegen met haar arm en fluisterde de woorden: ‘Kijk daar.’ Ze wees in de richting van een aantal soldaten.

‘Ethiopische soldaten?’ vroeg ik. Maryam knikte.

De soldaten droegen een donkergroen legeruniform; over hun schouders bungelde een machinegeweer. Een van de soldaten keek onze kant op. Zijn voorhoofd glom van het zweet, zijn jas zat zo strak om zijn buik dat de knopen er bijna vanaf sprongen. Zijn norske blik kruiste

die van mij. Snel liepen we naar de picknickplek van onze klas.

‘Daar zijn jullie,’ sprak de juf ongerust. Ze spreidde haar armen uit en gaf ons een knuffel. ‘Kom, eerst eten, daarna zijn jullie vrij om te spelen.’

Ik maakte de wikkeldoek los van mijn rug. Het brood was warm en klef geworden. Hiyab, Maryam en ik vielen aan op het eten. We leken wel een groepje uitgehongerde hyena’s.

Na het eten gingen we het terrein verkennen. Met zoveel mensen was er altijd wat te zien. Mijn moeder was ook op het festival, samen met mijn jongere zusjes. Toen ze ons zag, wenkte ze ons om bij haar te komen zitten.

‘Hebben jullie al gegeten?’ vroeg mijn moeder bezorgd. Ze stopte een stukje injera met lizensaus in mijn mond. Mijn moeder had nooit leren lezen en schrijven, en moest als jong meisje meehelpen in het huishouden en op het land. Ze vertelde me altijd hoe blij ze was dat mijn vader destijds interesse in haar toonde en met haar wilde trouwen toen ze al tweeëntwintig was. Wat in die tijd best oud was voor een vrouw om te trouwen. Ze vond het belangrijk dat haar kinderen wel onderwijs kregen en hielp mij daar maar al te graag aan herinneren tijdens momenten dat ik geen zin had om naar school te gaan. ‘Of wil je mij voor de rest van je leven helpen in de keuken?’ zei ze dan lachend.

Mijn moeder zag de wilde, onverzorgde krullen van Maryam, en begon aan een los plukje haar te trekken.

‘Laat mij je haar vlechten, Maryam,’ bood mijn moeder aan. Ik vond het altijd heerlijk als mijn moeder aan mijn haar zat te friemelen en mijn haren vlocht. In tegenstelling tot veel Eritrese moeders trok zij er niet aan en behandelde ze mijn haar met zorg. Maryam keek naar de grond.

‘Doe maar,’ moedigde ik haar aan.

Ze ging in kleermakerszit voor mijn moeder zitten, maakte haar haar los en liet mijn moeder haar gang gaan. Mijn moeder had geen kam bij zich, maar wel neemolie in haar tas. Met haar vingers streek ze door het haar van Maryam en verdeelde ze de olie erover. Ik kon aan het gezicht van Maryam zien dat ze zich begon te ontspannen.

Ik zag mijn oudere zus Aster iets verderop staan. Ze was druk in gesprek met een onbekende vrouw. Mijn zus was al zeventien jaar en studeerde in Asmara. Doorde-weeks verbleef ze daar bij mijn oom en tante. Aster leek qua uiterlijk heel veel op mijn vader. Haar huidskleur was donkerder dan die van mij en mijn broer en zusjes. Om haar hoofd had ze een rode traditionele Bilen-doek gebonden. Ze keek om zich heen, bang dat iemand hen hoorde. Dat wekte mijn nieuwsgierigheid. Ik sloop naar de dichtstbijzijnde boom, zodat ze mij niet konden zien. ‘... er zijn ook vrouwen in het ELF ...’ zei de onbekende vrouw. ‘De rebellen houden zich momenteel schuil in de Gash-Barka-regio, vlak bij Agordat. Ik kan je erheen brengen.’